

Asumisen ABC -projekti Loppuraportti

Projektityöntekijä Tiina Kupari

SISÄLLYS

1. Johdanto	2
2. Projektisuunnitelman tavoitteet ja niiden toteutuminen	2
3. Tuotokset, tulokset ja vaikutukset	4
4. Tulosten levittäminen	4
5. Käytäntöjen juurruttaminen	6
6. Arviointi	7
7. Kehittämissuhteita	8

LIITE: Asumisen ABC -esite

1. Johdanto

Nuorisotasuntoliitto (NAL) on toiminut nuorten asuntopoliittisena edunvalvojana 36 vuotta, vuokrannut nuorisotasuntoja itsenäistyville nuorille aikuisille 1990-luvun alkupuolelta lähtien sekä tuottanut asumisen sisältöpalveluja pian kymmenen vuoden ajan. Nykyään NAL-nuorisotasunnoissa asuu n. 3500 nuorta aikuista, jotka kaikki ovat saaneet mm. asumisen alkuvaiheessa asukasperehdytyksen.

Tarve nuorille suunnattuun tiedotukseen asumisesta heräsi Nuorisotasuntoliiton käytännön vuokraustoiminnassa ja asumisneuvonnassa tehdystä havainnosta, että tietous vuokralaisen oikeuksista ja velvollisuuksista on heikkoa yllättävän monella itsenäisen asumisen aloittavalla nuorella. Nuorten maksuhäiriöiden ja vuokratien lisääntyminen viime vuosina myös korostaa tarvetta nuorille suunnattuun tiedotukseen itsenäisestä asumisesta ja siihen liittyvästä oman talouden hallinnasta.

Opetusministeriö mahdollisti havaittuun ongelmaan tarttumisen myöntämällä Nuorisotasuntoliitto ry:lle rahoituksen nuorille suunnattuun valtakunnalliseen asumisen tiedotushankkeeseen, Asumisen ABC:hen, joka toteutettiin elokuun 2008 ja syyskuun 2009 välisenä aikana.

Projektissa kehitettiin opetusmateriaalia asumisesta toisen asteen oppilaitosten, nuorten työpajojen, nuorisotiedotuspisteiden ja NAL paikallisyhdistysten käyttöön. Opetusmateriaalia testattiin neljässä projektiin osallistuneessa pilottikoulussa. Lisäksi tehtiin nuorille suunnatut nettisivut www.asumisenabc.fi, joilta löytyy tietoa asumisesta ja oman talouden hallinnasta. Nettisivuja voi käyttää nuorten itsenäisen tiedonhaun lisäksi ryhmäopetuksen ja yksilöohjauksen tukena. Myös kaikki opetusmateriaali on ilmaiseksi ladattavissa nettisivuilta.

Projektissa kehitettiin lisäksi malli NAL paikallisyhdistysten toteuttamiin Asumisen ABC -vierailuihin. Oppilaitos, nuorten työpaja tai muu toimija voi tilata maksutta paikallisyhdistyksen edustajan pitämään ryhmälle Asumisen ABC -oppitunnin, joka sisältää perustietoja itsenäisen asumisen aloittamiseen. Asumisen ABC -kouluttajat ovat nuorisotyön ammattilaisia, joilla on hyödyllistä paikallistietoa asumisesta. Malli vierailujen toteuttamiseen mahdollistaa yhdistyksillä olevan asumisen asiantuntemuksen hyödyntämisen oppilaitoksissa ja nuorten työpajoilla.

2. Projektisuunnitelman tavoitteet ja niiden toteutuminen

Hankkeen päätavoite oli monipuolistaa ja lisätä nuorten tietoutta asumiseen liittyvissä asioissa. Päätavoite jaettiin neljään eri alatavoitteeseen, joiden toteutuminen edesauttaa päätavoitteen saavuttamista.

Alatavoitteet ja niiden toteutuminen

1) Materiaalituotanto

Tavoitteeksi asetettiin olemassa olevan materiaalin ja tiedon koonti, opetusmateriaalin suunnittelu ja hankinta, opetussisällön kokoaminen paikallisyhdistysten kokemuksia hyödyntäen, materiaalin kehittäminen ohjausryhmän kanssa ja lopulta asumisaiheisen materiaalipaketin tuottaminen.

Materiaalituotannon osalta kaikki tavoitteet ovat toteutuneet. Olemassa olevaa materiaalia kartoitettiin niin Suomessa kuin ulkomailla. Mm. Walesissä ja Skotlannissa asunnottomuuden parissa työtä tekevien järjestöjen kehittämää opetusmateriaalia käytettiin hyväksi materiaalin suunnittelussa. Opetussisältö täydennettiin NAL paikallisyhdistysten kokemuksia ja pilottikoulujen oppilaiden kysymyksiä hyödyntäen. Projektityöntekijä kysyi paikallisyhdistyksissä vieraillessaan asumisohjaajilta ja muilta työntekijöiltä, mitä asukkaiden olisi heidän mielestään pitänyt oppia jo koulussa. Tuloksena oli lista asioista, joita Nuorisotasuntoliiton asuntoihin tulevat nuoret eivät tiedä asumisen käytännöistä ja vuokralaisen oikeuksista ja velvollisuuksista. Pilottikoulujen oppilaille esitettiin kysymykset: Mitä haluaisit tietää asumisesta? Mistä asioista tarvitset lisätietoa, kun suunnittelet muuttamista pois kotoa? Mikä askarruttaa kotoa pois muuttaessa? Materiaalin kehittämisessä pyrittiin löytämään vastaus kaikkiin nuorten kysymyksiin.

Suunnitellun opetusmateriaalin lisäksi päätettiin tehdä nuorille suunnatut nettisivut, joita voi hyödyntää myös ryhmäopetuksessa. Nettisivuilla on koottuna nuoren tarvitsema asumistieto, jonka on aiemmin joutunut keräämään useasta eri lähteestä. Tieto on esitelty nuorten näkökulmasta, ja esiin on nostettu nimenomaan nuoria koskevia asioita kuten ensimmäiseen omaan vuokra-asuntoon muuttamista ja yhteisasumisen pelisääntöjä. Asumisen ABC -projektiin osallistuvien pilottikoulujen oppilaita käytettiin apuna myös nettisivuilta löytyvän Oletko valmis muuttamaan pois kotoa? -testin kehittämisessä.

Nettisivu palvelee myös perinteisen opetusmateriaalin jakamisessa opettajille ja opinto-ohjaajille.

2) Oppilaitosten kiertäminen

Tavoitteena oli kontaktien kerääminen, materiaalin testaaminen käytännössä ja palautteen kerääminen menetelmän ja materiaalin viimeistelyä varten.

Oppilaitosten kiertämiseen liittyvät tavoitteet on saavutettu. Projektityöntekijä piti 17 Asumisen ABC -oppituntia kolmessa ammatillisessa oppilaitoksessa ja yhdessä lukiossa kevään 2009 aikana. Kolmesta oppilaitoksesta oli edustaja projektin ohjausryhmässä. Edustajista yksi oli opinto-ohjaaja ammatillisessa oppilaitoksessa, yksi opinto-ohjaaja lukiossa ja yksi

ammattillisen oppilaitoksen asuntolaohjaaja. Ohjausryhmä osallistui materiaalin kehittämiseen ja arviointiin. Tunneille osallistuneilta opiskelijoilta kerättiin palautetta tunnin lopuksi palautelomakkeen avulla.

3) Kouluttajien koulutus

Tavoitteeksi asetettiin NAL paikallisyhdistysten ja muiden Asumisen ABC -esittelijöiden kouluttaminen. Tämä tavoite toteutettiin järjestämällä 2 koulutusta paikallisyhdistyksille. Mahdollisuudesta osallistua koulutukseen tiedotettiin myös nuorisotiedotuspisteille, mutta osallistujia ei sitä kautta ilmoittautunut. Koulutuksissa esiteltiin materiaali sekä annettiin ja jaettiin ideoita kouluttamiseen. Koulutuksiin osallistui 19 työntekijää 12 eri paikallisyhdistyksestä.

4) Mallin juurruttaminen

Juuruttaminen on ollut projektin tavoitteena alusta asti. Tarkoitus on ollut kehittää toimintamallit ja materiaalit sellaisiksi, että ne on helppo juurruttaa osaksi Nuorisoasuntoliiton normaali toimintaa. Juurruttamisen turvaamiseen pyrittiin asettamalla tavoitteiksi hankkeen oma nettisivu, jossa kaikki materiaali on saatavilla, paikallisyhdistysten kouluvierailutoiminnan jatkuminen, kehitetty materiaali, jota opettajat voivat itse käyttää opetuksen tukena, Asumisen ABC:n markkinointi opettajille ja asumisen sisällyttäminen opetussuunnitelmien perusteisiin.

Tavoitteet on yhtä lukuun ottamatta saavutettu. Nettisivu on tehty, materiaali on valmistunut, paikallisyhdistykset jatkavat vierailutoimintaa omien resurssiensa sallimissa rajoissa ja oppilaitoksille on tiedotettu Asumisen ABC:stä hyödyntäen eri tiedotusväyliä (ks. luku 4. Tulosten levittäminen). Asumisen sisällyttäminen opetussuunnitelmien perusteisiin ei ole tämän projektin aikana toteutunut, koska opetussuunnitelmien perusteiden uudistustyö ei kehittämistyöhön osallistuvien mukaan ole sellaisessa vaiheessa, jossa tämänkaltaisia asioita pohditaan. Opetussuunnitelmien kehitystyössä mukana oleville henkilöille on kuitenkin tiedotettu Asumisen ABC:stä, jotta he tietäisivät aiheesta asian tullessa ajankohtaiseksi.

3. Tuotokset, tulokset ja vaikutukset

Projektissa on kehitetty ja testattu opetusmateriaalia, joka on kaikkien vapaasti ladattavissa Asumisen ABC -nettisivuilta. Nettisivuilla on myös nuorille tarpeellista tietoa asunnon hankinnasta, vuokralaisen oikeuksista ja velvollisuuksista sekä oman talouden hallinnasta. Tiedon lisäksi nettisivuilla on mm. budjettilaskuri, Oletko valmis muuttamaan pois kotoa? -testi ja asumisen sanasto. Asumisen sanasto ja sivuston opettajille suunnattuun osioon sijoitettu opas vuokralaisen oikeuksista ja velvollisuuksista on muokattu selkokielisiksi, jotta niitä voidaan hyödyntää maahanmuuttajatyössä sekä valmentavassa ja erityisopetuksessa.

Määrällisiä tuloksia ovat Asumisen ABC –oppitunneille osallistuneiden nuorten määrä ja nettisivujen kävijämäärä. Oppitunneille osallistui 269 nuorta kevään 2009 aikana. Asumisen ABC -nettisivuista on tullut yllättävänkin suosittu vierailukohde. Sivulla oli käyty kaiken kaikkiaan 21 300 kertaa syyskuun 2009 loppuun mennessä. Yksilöityjä kävijöitä on ollut 18 500. Elokuun alusta alkaen kävijöitä on ollut yli tuhat viikossa. Keskimääräinen sivustolla käytetty aika on ollut 2 min 40 s, jota voidaan netti aikana pitää melko pitkänä aikana. Suuri kävijämäärä selittyy osaltaan sillä, että 59 % kävijöistä päätyy sivustolle hakukoneiden välityksellä käyttämällä hakusanoja vuokrasopimus tai vuokrasopimusmalli.

Nuorille suunnattu asumisen tiedotus lisää ja monipuolistaa nuorten tietämystä ja vähentää asumisen ongelmia kuten vuokrarästejä. Käytännössä tiedotus myös helpottaa itsenäisen asumisen aloittamista käytännön kiemuroineen. Suosittu vuokrasopimuksen tarkastelu nettisivuilla lisää nuorten tietämystä vuokra-asumiseen liittyvästä lainsäädännöstä ja omista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan vuokralaisena. Mitattavat vaikutukset näkyvät vasta jonkun aikaa projektin päättymisen jälkeen. Edellytykset vaikutusten toteutumiseksi on luotu suunnitellusti.

4. Tulosten levittäminen

- Lähes kaikille **Suomen ammatillisille oppilaitoksille ja lukioille** on lähetetty huhti-toukokuussa 2009 kirje, joka sisältää Asumisen ABC -esitteen, flyereita ja nuorten asunto-oppaan.
- **NAL paikallisyhdistyksille** on järjestetty koulutuksia, joihin osallistui 19 edustajaa 12 eri yhdistyksestä. Muutkin paikallisyhdistykset ovat tietoisia materiaalin käyttömahdollisuuksista.
- Asumisen ABC sivustosta on tiedotettu **muuta aihealueeseen liittyviä sivustoja** ylläpitäville tahoille. Tiedotuksen kohteena olivat Asuminen.fi, Allianssi, Nuorisotiedotuspisteet Oulun koordinaatiokeskuksen välityksellä ja pääkaupunkiseudun tiedotuspisteet erikseen, Kuluttajaliiton nuorille suunnattu Valtti-sivusto, Suomen opiskelija-asunnot, Nuorten akatemian opettajille suunnattu Note-nettipalvelu, Suomen ammattiin opiskelevien kulttuuri ja urheiluliitto SAKU ry sekä kunkoululoppuu.fi. Linkin sivustoilleen ovat lisänneet ainakin Asuminen.fi, Allianssi, Suomen opiskelija-asunnot, Nuorten akatemia ja Espoon nuorisotiedotuspiste yESBOx.
- Asumisen ABC-nettisivusta ja mahdollisuudesta käyttää opetusmateriaalia tai tilata Asumisen ABC -kouluttaja on tiedotettu eri **sähköpostilistoilla**. Tiedotuslistoilleen Asumisen ABC -uutisen lisäsivät NAL, Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden kansallisen koordinaatio- ja kehittämiskeskus, Suomen opiskelija-asunnot, Lukiolaisten liitto sekä Sakki ry.

- Yksi tehokas tapa saada asuminen osaksi koulujen opetusta on lisätä teema **oppikirjoihin**. Oppikirjakustantamoille kohdistetun yhteydenoton tuloksena WSOY on kiinnostunut käyttämään ideaa seuraavassa lukion opinto-ohjauksen kirjassa ja Tammi on lisännyt Asumisen ABC -linkin lukion opinto-ohjauksen nettiaineistoon.
- Projektissa on panostettu **mediatiedotukseen**. 27.5.2009 järjestettiin tiedotustilaisuus, johon osallistuivat Ylen uutiset, STT, Kansan uutiset ja Sakki ry. Lisäksi Helsingin sanomien asuntotoimitus teki jutun erillisen yhteydenoton tuloksena. Tiedotteen pohjalta juttuja tekivät ainakin Taloussanomat, Aamuposti ja SAK:n nuorten lehti. NAL:n Asu & elä -lehdessä oli myös juttu aiheesta.
- **Opetussuunnitelmien perusteiden valmistelutyöhön** on ollut vaikea vaikuttaa projektin ajankohdan vuoksi. Viestiä on kuitenkin välitetty opetusministeriön lukiokoulutuksen kehittämissuunnitelman johtajalle ja opetushallituksen oppilaanohjauksen kehittämistoiminnan asiantuntijoille.
- Viestiä on viety alan ammattilaisille erilaisissa **tapautumissa ja tilaisuuksissa**. Asumisen ABC:stä on ollut puheenvuoro Nuorisotyöpäivillä ja Puolustusvoimain sosiaalialan neuvottelupäivillä. Standin kanssa on oltu mukana opo-päivillä ja asuntolaohjaajapäivillä. Nuorten tuetun asumisen kansallinen hanke on myös tehokkaasti osallistunut Asumisen ABC -materiaalin levitykseen omista tilaisuuksistaan.
- Asumisen ABC:tä on ehdotettu **Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle hyväksi käytännöksi**. THL:n hyvät käytännöt -toiminnan tavoitteena on edistää uuden tiedon ja osaamisen syntymistä ja leviämistä tukemalla hyvien käytäntöjen tunnistamista ja kuvaamista, luomalla hyvien käytäntöjen oppimisverkostoja sekä kehittämällä ja ylläpitämällä hyvien käytäntöjen tietokantaa.

5. Käytäntöjen juurruttaminen

Käytäntöjen juurruttamisessa on projektissa onnistuttu hyvin, koska juurruttamiseen on kiinnitetty huomiota projektin alusta lähtien. Paikallisyhdistykset jatkavat Asumisen ABC -vierailuja työpajoille ja oppilaitoksiin 19 eri paikkakunnalla. Tämän lisäksi esim. Espoon nuorisotiedotuspiste yESBOx käyttää materiaalia hyväkseen itsenäistymisaiheisissa kouluvierailuissa.

Asumisen opettamisen juurruttamista ja levittämistä edesauttaa se, että kehitetty materiaali on kaikkien vapaasti ladattavissa netistä. Internetin hakukoneissa hakusanat asuminen + opetusmateriaali johtavat suoraan Asumisen ABC -sivuille. Opinto-ohjaajat, kuraattorit ja asuntolaohjaajat tietävät, mistä löytää materiaalia asumisesta ja oman talouden hallinnasta. Puolustusvoimien sosiaalikirjastoitit tuntevat nettimateriaalin ja moni heistä mainitsi

puolustusvoimain sosiaalialan neuvottelupäivillä aikovansa käyttää materiaalia hyväkseen. Myös asuntolaohjaajapäiville osallistuneet ohjaajat pitivät materiaalia käyttökelpoisena ja hyödyllisenä. Nettisivujen ajantasaisuudesta huolehtii jatkossa NAL:n tiedottaja.

Tärkeä asia asumisteeman juurruttamisessa etenkin lukio-opetukseen on asumisen lisääminen oppikirjoihin. Oppimateriaalin kustantajat ovat tietoisia ja kiinnostuneita asumisteeman lisäämisestä oppimateriaaliin. Netissä Asumisen ABC -sivusto on linkitetty Tammen lukion opinto-ohjauksen nettiaineistoon ja Nuorten akatemian Note-nettipalveluun, josta opettajat etsivät työnsä tueksi vinkkejä, materiaaleja ja kouluvierailijoita.

6. Arviointi

Projektin arviointi järjestettiin itsearviointina osana projektin toteuttamista. Projektin etenemistä seuraamaan perustettiin ohjausryhmä, jossa jäseninä olivat NAL:n laatupäällikkö ja tiedotus- ja markkinointisihteeri, NAL paikallisyhdistyksen edustaja, opetushallituksen edustaja, Riihimäen lukion opinto-ohjaaja, Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymän Nurmijärven yksikön opinto-ohjaaja sekä Vammalan ammattikoulun asuntolaohjaaja. Ohjausryhmän jäsenet toivat mukanaan arvokasta tietoa koulumaailman toiminnasta. Kokoontumisissa he vaikuttivat palautteellaan projektin toimintojen suuntaamiseen ja materiaalin kehittämiseen.

Tärkeä osa projektin arviointia on myös opetusmateriaalin kehittämisessä käytetty opiskelijapalaute, jota kerättiin palautelomakkeella Asumisen ABC -oppitunneille osallistuneilta. Oppitunneille osallistui 269 nuorta kevään 2009 aikana. Palautelomakkeen täytti 201 nuorta. 82 % osallistujista antoi tunnille arvosanan hyvä tai kiitettävä. 84 % osallistujista vastasi saaneensa tunnilla uutta tietoa ja peräti 93 % arveli saamistaan tiedoista olevan hyötyä tulevaisuudessa. Opiskelijoilta saatu palaute osoittaa, että materiaali soveltuu kohderyhmälle hyvin ja tiedotus asumisesta toisen asteen oppilaitoksissa on tarpeellista.

Projektityöntekijän oman kokemuksen mukaan opiskelijat kuuntelivat kiinnostuneina asumistietoa. Sanallisissa palautteissa tulee esiin joitakin tärkeitä asioita. Palautelomakkeissa opiskelijat kommentoivat opetusta mm. seuraavasti: "Tunti oli varmasti monelle hyödyllinen ja välillä on kiva kun kerrotaan normipäivän asioista." "Hyvä juttu, että tällainen oli. Sain uutta tietoa." "Sain hyvää ja tärkeää tietoa, jota en itse olisi osannut etsiä." Opiskelijat arvostivat siis opetusta arkipäivän asioista, jotka näyttävät hyödyllisenä verrattuna koulujen oppituntien yleissivistävään tai ammatilliseen sisältöön. On tärkeää huomata, että opiskelijat saivat tunnilla tietoa, *jota eivät itse olisi osanneet etsiä*. Osa asunnon etsimiseen ja vuokralaisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvistä asioista on sellaisia, että nuoret eivät edes osaa ajatella, että heidän pitäisi tietää niistä. Asioista on mahdollista kysyä ja ottaa selvää itsenäisesti ennen kuin perustiedot on hankittu esimerkiksi Asumisen ABC -materiaalin avulla.

Materiaalia kehitettiin myös opinto-ohjaajien palautteen pohjalta. Opinto-ohjaajat ja yksi

asuntolaohjaaja osallistuivat arviointiin ohjausryhmässä ja vapaamuotoisissa keskusteluissa pidettyjen oppituntien jälkeen. Palaute oli positiivista ja asumisen opettaminen nähtiin tarpeelliseksi toisen asteen oppilaitoksissa.

Nuorisoasuntoliiton paikallisyhdistyksiltä palautetta kerättiin vuosittain toteutettavassa liittopalvelukyselyssä ja paikallisyhdistyksille järjestettyjen koulutusten yhteydessä. Liittopalvelukyselyssä Asumisen ABC -kokonaisuuden arvioinnin keskiarvo asteikolla 1-5 oli 4,1. Liittopalvelukyselyn väittämästä "Asumisen ABC -projekti on hyödyllinen paikallisyhdistysten näkökulmasta" oli samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä 80 % vastaajista (n=40). Paikallisyhdistyksille järjestettiin kaksi koulutusta, joihin osallistui yhteensä 19 henkilöä. Palautekyselyssä toinen koulutus sai asteikolla 1-5 arvosanojen keskiarvoksi 3,8 ja toinen 4,5.

Asumisen ABC -nettisivujen toteuttaminen ja levittäminen onnistuivat hyvin. Ne ovat tavoittaneet suuren joukon ihmisiä. Asumisen ABC -nettisivuilla on ollut kaiken kaikkiaan 18 500 kävijää syyskuun 2009 loppuun mennessä. Elokuun alusta alkaen kävijöitä on ollut yli tuhat viikoittain.

Projektin mediatiedotus oli menestyksekkästä, sillä juttu saatiin kahteen suurimpaan valtakunnalliseen mediaan: Ylelle ja Helsingin Sanomiin. Tämän lisäksi paljon huomiota keräsi Taloussanomien juttu, joka nostettiin esiin myös Iltasanomissa. Kyseisen jutun jälkeen Asumisen ABC -nettisivuilla olikin kahden päivän aikana noin 2 000 kävijää.

7. Kehittämisehdotuksia

Asumisaiheisen tiedotuksen suuntaaminen nuorille osoittautui projektin aikana tarpeelliseksi. Projektin verkostoissa tuli ilmi myös joitakin tarpeita ja ongelmia, joita ei ollut tarkoituksenmukaista ratkaista tämän projektin puitteissa. Asumisen ABC:ssä on jossain määrin otettu huomioon erityisryhmiä mm. kehittämällä myös selkokielistä materiaalia. Materiaalia olisi kuitenkin hyvä kehittää edelleen ajatellen joitakin erityisryhmiä, kuten maahanmuuttajia, joille suomalainen asumisen järjestelmä ja asumisen tavat ovat usein vieraita. Nuorisoasuntoliiton intresseissä on materiaalin edelleen kehittäminen palvelemaan itsenäistymiskäisten maahanmuuttajien erityistarpeita, jos toiminnalle järjestystä rahoitusta.

Projektissa kehitetty malli NAL paikallisyhdistysten toteuttamiin kouluvierailuihin on hyvin omaksuttu paikallisyhdistyksissä. Käytännössä kaikki aktiiviset yhdistykset ovat luovuttaneet yhteystietonsa Asumisen ABC -esitteeseen. Kouluvierailutoiminnan toteuttaminen laajassa mittakaavassa vaatii kuitenkin, että toimintaan suunnataan resursseja nykyistä enemmän.

Asumisen ABC -materiaalia on esitelty myös armeijan sosiaalikirjastoille, jotka aikovat myös käyttää nettisivuja hyväkseen. Varsinaisen Asumisen ABC -koulutukset suuntaaminen varusmiehille osoittautui kuitenkin mahdolliseksi kotiuttamisoppitunneille varatun lyhyen ajan vuoksi. Kaikki armeijan jälkeiseen elämään liittyvät asiat käydään oppituntien muodossa läpi 1-2

tunnissa. Suuntaamalla kotiutettaville varusmiehille enemmän arkielämän, itsenäisen asumisen ja vastuullisen taloudenhallinnan opetusta voitaisiin todennäköisesti vähentää nuorten miesten elämänhallinnan ongelmia ja ehkäistä syrjäytymistä.

Kaiken kaikkiaan itsenäisen asumisen aloittamista ja siihen liittyvää raha-asioiden hallintaa pitäisi nykyistä laajemmin ja järjestäytyneemmin opettaa nuorille juuri silloin, kun asia on ajankohtainen. Suurimmalle osalle nuorista itsenäinen asuminen tulee ajankohtaiseksi lukion, ammatillisen oppilaitoksen tai armeijan jälkeen. Jottei asumisen sisällyttäminen opetukseen olisi yksittäisten opinto-ohjaajien käsissä, se pitäisi myös lisätä opetussuunnitelmiin.

